

СТРАТЕГИЯ

„НАПОО 2020“

**/СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРОЕКТ ЗА
ДЕЙНОСТТА НА НАПОО ЗА
ПЕРИОДА 2014 – 2020 г./**

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	3
ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I. ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ НА РАЗВИТИЕТО НА НАПОО ДО 2020 Г.	8
II. ВИЗИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ	12
III. ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ	
1. Приоритетни направления	12
2. Мерки за изпълнение на стратегическата цел по приоритетни направления	
Приоритет 1. Създаване и поддържане на гъвкава система за качествено професионално обучение, която да отговаря на потребността на националния и европейския пазар на труд.....	13
Приоритет 2. Разширяване на възможностите за придобиване и усъвършенстване на професионалната квалификация в контекста на ученето през целия живот.....	16
Приоритет 3. Развитие и усъвършенстване на институционалния партньорски модел на национално и европейско ниво	19
Приоритет 4. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на предоставяните публични услуги, информираност и прозрачност за гражданите и бизнеса	22
IV. Индикатори за изпълнение на Стратегията.....	23
V. Осигуряване изпълнение на Стратегията.....	24

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ	Агенция по заетостта
ДОИ	Държавно образователно изискване
ЕК	Експертна комисия
ЗПОО	Закон за професионалното образование и обучение
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
МОН	Министерство на образованието и науката
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НКПД	Национална класификация на професиите и длъжностите
ПОО	Професионално образование и обучение
СППОО	Списък на професиите за професионално образование и обучение
УС	Управителен съвет
УЦЖ	Учене през целия живот
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦИПО	Център за информация и професионално ориентиране
EQF	Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот
ESVET	Европейска система за кредити в професионалното образование и обучение
EQAVET	Европейска референтна рамка за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение

ВЪВЕДЕНИЕ

Политиките на държавите-членки на Европейския съюз (ЕС) в областта на образованието, обучението и заетостта са съсредоточени върху повишаване и адаптиране на уменията и предоставяне на по-добри възможности за учене през целия живот, за да осигуряват развитието на висококвалифицирана и отговаряща на нуждите на икономиката работна сила.

Подобряването на ефикасността на системите за професионално образование и обучение (ПОО) води до повишаване на възможностите за професионална реализация и до намаляване на социалното неравенство. Инвестирането в добре функциониращи системи за обучение през целия живот трябва да покрива недостига или липсата на умения, а системите за образование и обучение - да осигуряват придобиването на нови умения, необходими за новите работни места, които се очаква да бъдат създадени. Това ще гарантира подобряване на приспособимостта и възможностите за професионална и личностна реализация не само на трудово активните хора, но и на всички граждани в държавата. Основните принципи на ЕС за свободно движение на хора и капитали също поставят пред националните квалификационни системи редица предизвикателства, които изискват адекватен отговор на потребностите на икономиката и осигуряване на прозрачност на придобиваните квалификации - предпоставка за по-добрата мобилност и преносимост на квалификации.

В контекста на развиващия се пазар на труда и на новите предизвикателства, пред които са изправени системите за ПОО, от ключово значение е ролята на държавните органи, които формират и провеждат политики на национално, регионално и местно ниво, насочени към подобряване на уменията и повишаване на инвестициите в човешките ресурси.

Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО), създадена през 1999 г. като част от цялостен проект, насочен към модернизирание на системата на ПОО в страната, е държавен орган към Министерския съвет на Република България.

Основната дейност на НАПОО е свързана с осигуряване на ефективна координация на институциите във връзка с формиране на политиките в областта на професионалното ориентиране, професионалното образование и обучение, дефиниране на съдържанието на професионалните квалификации и лицензиране на дейностите в системата на ПОО.

Управлението и експертизата на НАПОО се осъществява върху принципите на сътрудничество, партньорство и взаимодействие, дефинирани чрез трипартитния принцип, който е институционално заложен в структурата и функциите на Агенцията. Трипартитният принцип осигурява високо ниво на съгласуваност и координация между държавните институции и национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите при формирането и реализирането на политиките в системата на професионалното образование и обучение в страната.

Дейността на НАПОО обхваща следните ключови области:

1. Осигуряване на предпоставки за изграждане на единна система за професионално образование и обучение

Основните функции на НАПОО, които допринасят за осигуряване на единни изисквания за придобиване на професионална квалификация във всички институции от системата за ПОО, са:

- разработване и актуализиране на Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) в съответствие с потребностите на пазара на труда;
- разработване и актуализиране на Държавни образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по професии.

СППОО е единен инструмент за всички институции от системата на ПОО и отразява потребностите на пазара на труда от определени квалификации. За целта той периодично се допълва и актуализира с нови професии и специалности, като резултат от появата на нови работни места и потребността от придобиване на нови умения.

В периода 2002-2013 г. НАПОО подобрява методологията за разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии, с цел гарантиране на по-голяма прозрачност на придобитите професионални квалификации. През 2007 г. в резултат от експертизата по проекти, финансирани по програма ФАР, е направена съществена промяна в подхода за разработване на ДОИ – от подход, ориентиран към съдържанието на обучението, към подход, базиран на „резултати от ученето“.

Изграждането на единна система за професионално образование и обучение в България активно се подпомага от опита на НАПОО от участието ѝ в редица международни проекти, които са обвързани с регламентираните ѝ от ЗПОО функции. През периода 2002-2013 г. НАПОО предлага законодателни промени, свързани с въвеждането в националната система за ПОО на: европейските

инструменти и принципи за учене през целия живот; механизми, улесняващи мобилността и свободното движение на хора; прозрачността, съпоставимостта и взаимното признаване на квалификации - валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене; система за натрупване и трансфер на кредити в ПОО; ориентиране през целия живот; Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот, Европейска рамка на ключовите компетентности, Европас.

2. Подобряване на достъпа до квалификационни услуги и осигуряване качеството на професионалното образование и обучение

Дейностите по лицензиране на центрове за професионално обучение (ЦПО) и центрове за информация и професионално ориентиране (ЦИПО), които Агенцията осъществява, допринасят за формиране и развитие на пазара на квалификационни услуги в страната и за разширяване на достъпа до придобиване, повишаване и усъвършенстване на квалификациите. С тази своя специфика, ЦПО заемат ключово място и се превръщат в утвърдени институции за учене през целия живот. Изградената мрежа от обучаващи институции създава условия за силна конкуренция между тях и стимулира действията им за повишаване качеството на предлаганите квалификационни услуги.

Предоставяната актуална информация в областта на ПОО чрез интернет страницата на НАПОО, годишният бюлетин за дейността на Агенцията и разработената информационна система осигуряват достъп до квалификационните услуги, предлагани от лицензираните центрове за професионално обучение. Публикуваният пълен набор от процедури, критерии, методически указания, ДОИ за придобиване на професионална квалификация и СППОО подпомагат заинтересованите лица при организирането на предлаганите квалификационни услуги.

Проучването, тестването и адаптирането на Европейската рамка за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение /EQAVET/ за професионалното обучение на възрастни се осъществява чрез участието на НАПОО във: Европейската мрежа за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение; проекти, финансирани по програма „Учение през целия живот“; семинари, конференции, комитети, секторни съвети и др.

Като държавен орган, подпомагащ формирането на политики, НАПОО обработва статистически данни и разработва анализи за основните тенденции в развитието на ПОО по следните показатели: осигуряване на достъп до ПОО; развитие на

мрежата от доставчици на ПОО; осигуряване и управление на качеството на ПОО и др.

3. Усъвършенстване на модела за партньорство с институциите и организациите, свързани с ПОО

Една от основните функции на НАПОО е насочена към разширяване и задълбочаване на сътрудничеството ѝ с институциите и организациите във връзка с разработването на национални политики в областта на ПОО. Като добра практика на Агенцията през годините може да се отбележи инициативата за сключване на двустранни споразумения със различни заинтересовани страни в сферата на ПОО. Централно място в споразуменията заемат дейностите, свързани със: осигуряване на потребностите на пазара на труда от нови умения и квалификации; включване на потребностите от нови умения в ДООИ за придобиване на квалификация; гарантиране на прозрачността на процеса по лицензиране чрез прецизиране на процедурите и критериите за лицензиране на ЦПО и ЦИПО и на системата за мониторинг и последващ контрол на предоставяното от ЦПО професионално обучение.

За успешното изпълнение на координиращата дейност на Агенцията водеща роля имат Управителния съвет на НАПОО и експертните комисии по професионални направления и по професионално ориентиране.

През периода 2000-2013 г. НАПОО развива равноправния социален диалог в управлението и експертната си дейност. Управителният съвет (УС) и 17-те експертни комисии (ЕК) по професионални направления и по професионално ориентиране осъществяват своята дейност на принципа на трипартитното сътрудничество. Социалните партньори се включват все по-активно в изпълнението на основните функции на НАПОО - лицензиране и контрол върху дейността на лицензираните ЦПО и ЦИПО, разработване/актуализиране на ДООИ за придобиване на квалификация по професии и актуализиране на СППОО. УС като орган за управление, периодично провежда тематични дискусии по ключови проблеми на ПОО - въвеждане на система за трансфер на кредити в ПОО, изграждане на национална система за валидиране на компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене; въвеждане на система за кредити в ПОО; разработване на Националната квалификационна рамка; създаване на национална система за кариерно ориентиране през целия живот и др.

НАПОО активно участва в изработването на съгласувани позиции по ключови проблеми на ПОО чрез включването на експерти в постоянни национални и

междуведомствени работни групи, консултативни съвети, направляващи комитети и др.

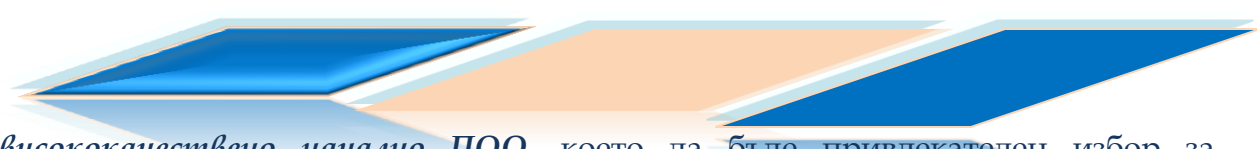
I. ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ НА РАЗВИТИЕТО НА НАПОО ДО 2020 Г.

Основна констатация, изведена в различни документи през последните десетилетия е, че българската икономика изостава спрямо водещите икономики по отношение качеството на човешкия капитал. Натрупаните несъответствия между знанията и уменията на работната сила и потребностите на пазара на труда, по-специално уменията, свързани с новите технологии, са сериозна пречка пред развитието на конкурентоспособността на българската икономика. Подчертава се, че пренебрегването на този проблем или дори забавянето на адекватните действия в това отношение може да окаже изключително неблагоприятно въздействие върху процесите на икономическа конвергенция към европейските и световни стандарти в дългосрочен план.

Подобряването на достъпа и повишаването на качеството на образованието и обучението е основен приоритет в Националната програма за развитие „България 2020“. Приоритетът фокусира политиките в областта на ПОО върху *подобряване на качествените характеристики на работната сила*, с цел повишаване на конкурентоспособността, гъвкавостта и устойчивостта на човешките ресурси чрез развитие на ученето през целия живот сред всички слоеве на населението; внедряване на система за прогнозиране на потребностите на пазара на труда от работна сила; разработване съвместно с бизнеса на стандарти и учебни програми за придобиване на професионална квалификация; осигуряване на възможности за професионално обучение и придобиване на ключови компетентности на заети и безработни лица; укрепване на връзките между институциите за образование и обучение и реалния сектор.

България, като член на ЕС, трябва да привежда политиките си с изискването до 2020 г. европейските системи за ПОО да станат по-привлекателни, насочени в по-голяма степен към професионалното развитие, по-иновативни, достъпни и гъвкави, отколкото са сега, да допринасят за подобряване постиженията на държавите и за равнопоставеност в ученето през целия живот, като осигуряват:

- *привлекателно и приобщаващо ПОО* с висококвалифицирани учители и обучители, новаторски методи на учене, висококачествена инфраструктура и материална база, висока приложимост на пазара на труда и възможности за по-нататъшно образование и обучение;

-
- *висококачествено начално ПОО*, което да бъде привлекателен избор за учещите се, родителите и обществото като цяло. Началното ПОО следва да осигури придобиването както на ключови, така и на специфични професионални компетентности;
 - *леснодостъпно и насочено към професионалното развитие продължаващо ПОО* за работници, работодатели, независими предприемачи и безработни, което да способства както за развитието на компетентностите, така и за смяна на професията;
 - *подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето*, който съдейства за изграждане на гъвкави програми за учене, преминаване между различните подсистеми за образование и обучение, валидиране на резултати от ученето, придобити чрез неформално и самостоятелно учене, в т.ч. компетентности, придобити чрез трудов опит;
 - *европейско пространство за образование и обучение* с прозрачни квалификационни системи, които да позволяват трансфер и натрупване на резултати от ученето, признаване на квалификации и компетентности и увеличаване на транснационалната мобилност;
 - *леснодостъпни и висококачествени услуги за информиране, ориентиране и консултиране през целия живот*, които позволяват на европейските граждани да вземат обосновани решения и да управляват образователното и професионалното си развитие.

Стратегически цели за периода 2011 – 2020 г., които ще окажат въздействие върху дейността на НАПОО:

1. Подобряване на качеството, резултатността, привлекателността и приложимостта на ПОО на пазара на труда

Високото качество и приложимостта на ПОО на пазара на труда са необходими условия за неговата привлекателност. За да се осигури по-добро качество, по-голяма прозрачност, взаимно доверие, учене през целия живот и мобилност на работниците и учещите се, до края на 2015 г. европейските държави следва да въведат на национално ниво обща рамка за осигуряване качеството на ПОО, която да се прилага и за ученето на работното място и да е съвместима с рамката на EQAVET.

Необходимо е съществено да се повиши пригодността на завършилите ПОО за заетост. Стандартите за професионална квалификация в ПОО трябва да са ориентирани към постигането на резултати и да отговарят по-добре на потребностите на пазара на труда. Този въпрос следва да се реши посредством модели на сътрудничество със социалните партньори, професионалните и

браншовите организации, службите по заетостта, публичните органи, научноизследователските организации и други заинтересовани страни, за да се осигури по-добър обмен на информацията относно потребностите на пазара на труда и по-добра съвместимост между тези потребности и формирането на професионални знания, умения и компетентности.

2. Развитие на ученето през целия живот и мобилността

Осигуряването на гъвкав достъп до обучение за придобиване на професионална квалификация има пряк принос за постигане на общоевропейската цел - *до 2020 г. 15% от възрастните да участват в образование и обучение.*

Институциите, които предоставят ПОО, трябва да насърчават развитието на гъвкави форми на обучение, за да подпомогнат достъпа до това обучение в различни житейски ситуации и да отговорят на различните потребности. *До 2015 г. държавите-членки на ЕС трябва да започнат разработването на национални процедури за признаване и валидиране на резултати от неформално и самостоятелно учене.* Тези процедури са насочени към знанията, уменията и компетентностите, независимо от контекста, в който са придобити.

Необходимо е ПОО да се насочи към международно измерение на учебното съдържание и създаване на международни мрежи с институции-партньори. Участващите държави трябва систематично да използват и утвърждават европейските инструменти за прозрачност, като Европейската квалификационна рамка, ECVET и Европас, за да насърчават транснационалната мобилност. На национално равнище е особено важно да се създават възможности за езиково обучение, адаптирано към специфичните нужди на ПОО.

3. Насърчаване на иновациите, творчеството и предприемачеството

Сътрудничеството между предоставящите ПОО, от една страна, и иновативни предприятия, центрове за разработка на програми, сектора на културата и институциите за висше образование за създаване на „партньорства на знанието“, от друга, е важна предпоставка за успех. Това ще ги подпомогне да получат ценна информация относно нововъведенията и нуждите от компетентности, да развият професионални постижения и иновации. Подобни партньорства могат да спомогнат и за въвеждането на основани на опита методи на учене, като се насърчава експерименталният подход и се адаптира учебната документация.

Използването на ИКТ може да спомогне за постигането на максимален достъп до обучение и да насърчи активното учене, както и да се разработят нови методи в областта на ПОО, вкл. в процеса на работа.

Държавите трябва да насърчават инициативи, насочени към подпомагане на предприемачеството както в началното, така и в продължаващото ПОО, в тясно сътрудничество между работодателите, предоставящите ПОО, и националните власти в подкрепа на бизнеса.

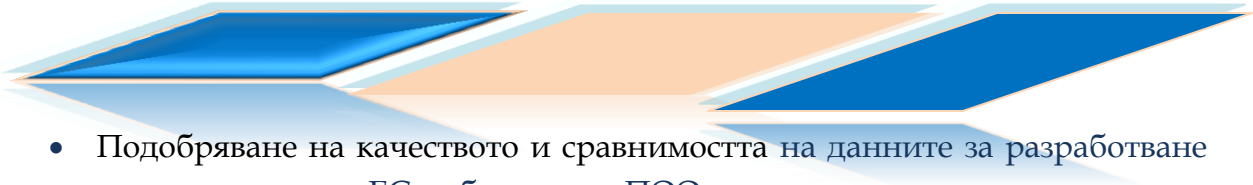
4. Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие

В рамките на началното ПОО учащите трябва да придобиват както специфични професионални компетентности, така и по-широкообхватни ключови компетентности, включително хоризонтални компетентности, които им позволяват да продължат образованието и обучението си (в рамките на ПОО или на висшето образование) и им помагат за избора на професия, за участие и свободно движение на трудовия пазар. Необходимо е системите за учене на възрастни също да подпомагат придобиването и допълнителното развитие на ключови компетентности.

Важно е да се предприемат подходящи мерки за осигуряване на равен достъп - специално за лица и групи, за които съществува риск от социално изключване - особено при хората с ниска квалификация и без квалификация, при такива със специални потребности или в неравностойно положение, при по-възрастните работници. Участието на тези групи в ПОО се улеснява и насърчава чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, както и чрез осигуряването на гъвкави програми за учене.

Заедно със стратегическите цели за развитие на професионалното образование и обучение за периода 2011–2020 г. на европейско ниво са приети и следните **хоризонтални цели:**

- По-активно участие на заинтересованите страни и по-голяма осведоменост за постиженията на европейското сътрудничество в областта на ПОО
- Координирано управление на европейските и националните инструменти за прозрачност, признаване, осигуряване на качество и мобилност
- Задълбочаване на сътрудничеството между ПОО и други, свързани с него сфери

-
- Подобряване на качеството и сравнимостта на данните за разработване на политиката на ЕС в областта на ПОО
 - Подкрепа от страна на ЕС

Националната агенция за професионално образование и обучение като държавен орган за координиране на дейностите в системата на ПОО и през следващите години ще продължи да подпомага изпълнението на националните и европейските политики и реализирането на приоритетите в областта на професионалното образование и обучение.

II. ВИЗИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Стратегия „НАПОО 2020“ е рамков дългосрочен документ, чиято основна цел е да конкретизира целите на европейските политики и националните за развитие на Агенцията в периода 2014-2020 г. Концептуалната му база е обусловена както от националната, така и от европейската стратегическа рамка в областта на ПОО и тяхната съгласуваност. Стратегията е в съответствие с функциите на НАПОО, възложени от ЗПОО, като включва и дейности, свързани с новите политики за изпълнение на националните приоритети на Република България и приоритетите на ЕС, залегнали в действащите стратегически и програмни документи.

Визия

В края на периода 2014-2020 г. НАПОО е ключов партньор в успешно функциониращ механизъм за координация и съгласуване действията на заинтересованите страни на национално ниво за развитие на професионалното образование и обучение, в съответствие с динамичните социално-икономически промени, и предоставящ гъвкави възможности на българските граждани да повишават пригодността си за заетост.

Стратегическа цел

Реализиране на националните и европейските приоритети, свързани с подобряване на достъпа и на качеството на професионалното образование и обучение, в съответствие с нуждите на пазара на труда и изискванията на икономиката в контекста на ученето през целия живот.

III. ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

1. Приоритетни направления

Приоритетните направления в дейността на НАПОО до 2020 г. са определени на базата на анализа на дейността на Агенцията за периода 2000-2013 г. и съобразени с нейните визия и цели. Те се отнасят както до изпълнението на националните политики, така и до прилагането на общоевропейските политики.

Приоритетите на Стратегия „НАПОО 2020“ са:

Приоритет 1. Създаване и поддържане на гъвкава система за качествено професионално обучение, адекватна на потребностите на националния и европейския пазар на труда

Приоритет 2. Разширяване на възможностите за придобиване и усъвършенстване на професионална квалификация в контекста на ученето през целия живот

Приоритет 3. Развитие и усъвършенстване на институционалния партньорски модел на национално и европейско ниво

Приоритет 4. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на предоставяните публични услуги, информираност и прозрачност на ПОО за гражданите и бизнеса

2. Мерки за изпълнение на стратегическата цел по приоритетни направления

Приоритет 1. Създаване и поддържане на гъвкава система за качествено професионално обучение, която да отговаря на потребностите на националния и европейския пазар на труда

Този приоритет на НАПОО е обвързан с реализирането на следните общоевропейски приоритети:

- Редовно адаптиране на съдържанието, инфраструктурата и методите на ПОО, за да бъдат адекватни на новите производствени технологии и организация на работа;

-
- По-гъвкави начини за предоставяне на възможности за учене през целия живот, обучения според потребностите и утвърждаване на системи за валидиране на неформално обучение и информално учене;
 - ПОО да допринася за пригодността за заетост и за икономическия растеж, като се справя с широк спектър обществени предизвикателства и насърчава социалното сближаване;
 - Системите за ПОО трябва да бъдат по-привлекателни, приложими, насочени в по-голяма степен към професионалното развитие, по-иновативни, достъпни и гъвкави, отколкото са в момента, и да допринасят за подобряване на постиженията и за равнопоставеност в ученето през целия живот.

Мярка 1. Поддържане на Списъка на професиите за ПОО в съответствие с актуалните потребности на пазара на труда и с Националната класификация на професиите и длъжностите

Периодичното актуализиране и допълване на СППОО с нови професии/специалности трябва да бъде резултат от мониторинг и прогнозиране на нуждите от умения на национално ниво. Целта е да се постигне по-добро съответствие между търсенето и предлагането на компетентности на пазара на труда и да се намалят несъответствията между потребностите на работодателите от умения и предлаганите резултати от системата на ПОО. Прогнозирането следва да бъде насочено не само към специфичните умения, а и към по-широки личностни умения и ключови компетентности, което ще улесни интегрирането им в стандартите за професионална квалификация и в учебните програми.

Съществено изискване е прогнозирането на потребностите от нови умения да се осъществява на секторно ниво. За целта е необходимо да се разработи и внедри модел за секторна квалификационна рамка на потребностите от умения, която да гарантира: поощряване участието на различните заинтересовани страни в процеса на реформиране на ПОО за постигане на по-силна обвързаност с нуждите на трудовия пазар; разработване и тестване на общи методи за предварителното определяне на потребностите от умения и компетентности на секторно ниво.

Моделът за секторно определяне на потребностите ще бъде насочен към решаване на следните проблеми: съответствие на стандартите (ДОИ) за придобиване на квалификация по професиите от съответния сектор с изискванията на пазара на труда; съответствие на учебните програми и на изпитните програми със стандартите за придобиване на квалификация по професиите от съответния сектор; идентифициране на потребността от нови професии/специалности за съответния сектор, които да бъдат допълнени в СППОО.

Мярка 2. Разработване и актуализиране на ДОИ за придобиване на квалификация по професии

Основните проблеми, които НАПОО като национална институция, отговорна за разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии ще решава, са: как квалификациите да станат по-гъвкави, да позволяват преминаване между различните подсистеми за образование и обучение (училищно образование, ПОО, висше образование, обучение на възрастни) и да осигуряват валидиране на самостоятелното и неформалното учене, в т.ч. на компетентностите, придобити чрез трудов опит. Това ще гарантира на обучаваните лесен достъп до широка гама учебни програми, които да могат да се комбинират, в зависимост от индивидуалните нужди и перспективи, ще осигури по-голяма стабилност и предвидимост на квалификациите и съответствието им с променящия се пазар на труда.

Разработването на ДОИ за придобиване на квалификация по професии са следва да бъде обвързано със следните предизвикателства:

- да гарантират, че в рамките на първоначалното ПОО учащите ще придобият както специфични професионални компетентности, така и по-широкообхватни ключови компетентности, включително хоризонтални компетентности, които ще им позволят да продължат образованието и обучението си (в рамките на ПОО или на висшето образование) и ще им помогнат при избора на професия, в участието им на трудовия пазар и при преходите в рамките на този пазар. Знанията, уменията и компетентностите, придобити в рамките на ПОО, трябва да позволяват на хората да управляват своето професионално развитие и да играят активна роля в обществото.
- да насърчават и развитието на системата за ПОО на възрастни, като подпомагат придобиването на нови специфични умения и съдействат за допълнителното развитие на ключови компетентности на хората, които са на пазара на труда.
 - обвързаност и съгласуваност между ДОИ и Националната квалификационна рамка (НКР), което ще даде възможност за увеличаване на преносимостта на квалификациите чрез плавен преход на обучаваните от по-ниска в по-висока степен на професионална квалификация

В периода 2014-2020 г. усилията на НАПОО при разработване и актуализиране на ДОИ за придобиване на квалификация по професии трябва да се съсредоточат в следните направления: поддържане и прецизиране на подхода за описание на ДОИ посредством „резултатите от учене“, представени във вид на знания, умения и компетентности, които да съдействат за повишаване на прозрачността на

придобитата професионална квалификация, независимо от начина на придобиването ѝ; структуриране на ДООИ във вид на „единици резултати от учене“, улесняващи въвеждането на модулен подход в обучението и гарантиращи високо качество на процеса на оценяване на постиженията.

Мярка 3. Осъществяване на контрол (проверки и мониторинг) на дейността на лицензираните ЦПО и ЦИПО, с цел подобряване на качеството

Качеството на ПОО е пресечна точка на потребностите и интересите на отделната личност, на обществото, на образователните и на обучаващите институции, на работодателите, на синдикатите и на обществото като цяло. Осигуряването и поддържането на качеството на ПОО на младежи и възрастни трябва да бъде адекватно на потребностите на пазара на труда и на развитието на конкурентоспособността на българската икономика. В този контекст една от важните цели на сътрудничеството със социалните партньори е реализирането на съгласувани политики за развитие на ученето през целия живот, на продължаващото професионално обучение и внедряването на успешни европейски практики.

Пакетът от дейности включва следните инициативи: осъществяване на мониторинг и проверки на дейността на ЦПО и ЦИПО; действия в посока укрепване и развитие на институционалния капацитет на ЦПО и ЦИПО; разработване на стандарт за осигуряване качеството на обучението в ЦПО, като елемент на националната система за осигуряване на качеството в институциите за ПОО; засилване на системите за вътрешен контрол и въвеждане на външно оценяване в ЦПО и ЦИПО; въвеждане на ИКТ и поддържане на актуална база от данни за целите на ученето през целия живот.

Приоритет 2. Разширяване на възможностите за придобиване и усъвършенстване на професионалната квалификация в контекста на ученето през целия живот

Реализирането на тази дейност е свързано с постигането на следните общоевропейски цели:

- до 2020 г. 15% от възрастните в ЕС да участват в образование и обучение;
- до 2015 г. държавите-членки на ЕС да започнат разработването на национални процедури за признаване и валидиране на резултати от неформално и самостоятелно учене, както и въвеждането на система за натрупване и трансфер на кредити в ПОО.

Мярка 1. Лицензиране и разширяване на мрежата от ЦПО и ЦИПО в контекста на осигуряване качеството на услугите по професионално обучение на лица над 16-годишна възраст и по професионално ориентиране

Изпълнението на тази мярка е насочено към подобряване на социалната и трудова реализация на хората чрез създаване на условия за равен достъп до професионално обучение и развитие на системата за учене през целия живот. В свят, характеризиращ се с ярки технически, икономически и геополитически промени, от жизнено важно значение е да се предложи на всеки достъп до образование и квалификация на всяка възраст.

Стратегия “Европа 2020” поставя нови изисквания и перспективи пред институциите за ПОО, които ще наложат прилагането на нови методи и инструменти. В периода 2014-2020 г. това ще определя необходимостта от системно актуализиране и прецизиране на изискванията към кандидатите за лицензиране както по време на лицензионната процедура, така и след това.

Основните действия, свързани с тази мярка, са: подготовка на законодателни предложения в посока разширяване на достъпа до професионално обучение и ориентиране; усъвършенстване на критериите и процедурите за лицензиране в съответствие с изискванията за осигуряване на качествени услуги по професионално обучение в ЦПО и професионално ориентиране в ЦИПО; консултиране на кандидати за лицензиране; съвместна дейност на НАПОО с АЗ, с организации на работодателите и на работниците и служителите, с професионални, браншови и неправителствени организации, с представители на академичната общност за решаване на конкретни проблеми, свързани с дейността на ЦПО и ЦИПО; информиране на гражданите и работодателите за възможностите да ползват ефективно и качествено професионално обучение в ЦПО и професионално ориентиране в ЦИПО и др.

Мярка 2. Въвеждане на Система за натрупване и трансфер на кредити в ПОО

Европейската кредитна система за ПОО (ECVET) е общ инструмент от цялостната стратегическа европейска рамка за сътрудничество в сферата на ПОО. Тя осигурява натрупването и трансфера на кредити в професионалното образование и обучение, като позволява документирането на придобити в чужбина знания, умения и компетентности. Системата има за цел да улесни признаването и натрупването на умения, свързани с работата, и на знания, придобити по време на престой в друга страна. ECVET цели също по-добрата съвместимост между различните системи на ПОО в Европа и не на последно място - да даде на хората възможност за по-голям контрол над тяхното професионално образование и

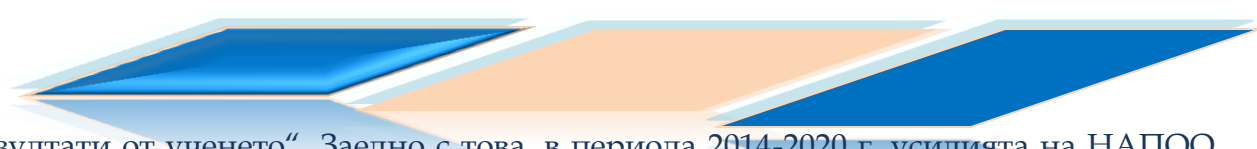
обучение, както и да направи придвижването в различни държави и учебни среди по-привлекателно.

Въвеждането на системата за кредити в ПОО трябва да се съобрази със сроковете, определени в Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2009 г. и да се осъществи в съответствие с дейностите, които се предприемат на национално ниво за въвеждане и на останалите европейски инструменти в ПОО. Приоритет, в дейността на НАПОО в периода 2014-2020 г., ще бъде разработването на ДОИ за придобиване на квалификация по професии, структурирани в „единици резултати от ученето“. За реализирането на този приоритет, основните направления в дейността на НАПОО ще бъдат насочени към: обобщаване на опита от всички проекти и извеждане на „национален подход“; подготовка на предложения за усъвършенстване на законодателната рамка, свързани с въвеждането на ECVET; разработване на пакет от методически документи, които да подпомогнат разработването на ДОИ; изграждане на експертен капацитет, който да участва в процеса на разработване/актуализиране на ДОИ за придобиване на квалификация по професии.

Друга важна задача, свързана с въвеждането на Системата за кредити в ПОО е утвърждаването на Агенцията като Национална координационна точка по въпросите на прилагане на ECVET на национално ниво. В тази посока е необходимо НАПОО да насочи усилията си към: провеждане на широка кампания с разнообразни информационни дейности - на национално ниво и на секторно ниво - за популяризиране на ползите от прилагането на системата за кредити в ПОО и в частност на ДОИ, описани въз основа на „единици резултати от ученето“; създаване на национална платформа за обмен на актуална информация и на опит между всички заинтересовани страни, участващи в процеса на разработване и прилагане на ДОИ; формиране и развитие на „общност на практикуващите ECVET“, като предпоставка за успешното тестване и въвеждане на Системата за кредити в ПОО.

Мярка 3. Въвеждане на система за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене

Като национална институция за координация на дейностите в сферата на ПОО, НАПОО има ключова роля при проектирането, изграждането и въвеждането на система за идентифициране и признаване на знания и умения, придобити чрез неформално обучение и информално учене. Централно място при изпълнението на тази роля има непрекъснатото усъвършенстване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии, които да бъдат ясно разписани във вид на „единици

резултати от ученето“. Заедно с това, в периода 2014-2020 г. усилията на НАПОО следва да се насочат и към: координиране и насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите групи и заинтересованите страни; усъвършенстване на правната рамка, регламентираща процедурите за валидиране; разработване на методически насоки за обучение на персонала, отговорен за валидирането; повишаване информираността на гражданите и на интереса им към валидирането; повишаване на доверието спрямо квалификациите, придобити по нетрадиционен път.

Приоритет 3. Развитие и усъвършенстване на институционалния партньорски модел на национално и европейско ниво

Статутът на НАПОО като държавна институция, управлявана и функционираща на трипартитен принцип, определя необходимостта от по-нататъшно концентриране на мерки и действия в тази приоритетна област. Целта е задълбочаване и развитие на формите на сътрудничество с държавните институции, с организациите на работодателите и на работниците и служителите, с браншови и професионални организации и с академичната общност за формиране на единна визия, споделяне на отговорността и реализиране на съгласувани действия за усъвършенстване на националната система за ПОО в контекста на политиката за учене през целия живот.

От тези позиции е необходимо усилията да се фокусират върху осъществяване на регулярен обмен на информация относно актуалните и средносрочните потребности от квалификации и умения в ключовите за икономическия напредък сектори и осигуряване на адекватен отговор на системата за начално и продължаващо ПОО в нормативен, съдържателен, методически и организационен план.

Реализирането на тази приоритетна дейност включва следните мерки:

Мярка 1. Оползотворяване на възможностите на трипартитните органи за управление и дейност на НАПОО, като платформа за консултации, обсъждане на основни въпроси и инициране на предложения във връзка с развитието на системата за ПОО

Управителният съвет (УС) на НАПОО и Експертните комисии (ЕК) по професионални направления и по професионално ориентиране се формират от равни квоти представители на държавните институции и на национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите. Като трипартитни органи, те притежават потенциал, който може да

бъде оползотворен по-пълноценно за формирането на съгласувани позиции на заинтересованите страни по съществени за развитието на системата на ПОО въпроси. Резултатите от въведената през последните години практика за провеждане на тематични дискусии на заседания на УС и ангажирането на ЕК по професионално ориентиране в подготовката на предложение за създаване на Национален форум за кариерно ориентиране в България са положителни. Утвърждаването на практиката за провеждане на тематични дискусии на заседания на УС и ЕК, на съвместни заседания на УС и отделни ЕК, с участие при необходимост на представители на академичната общност, ще допринесе за развитие на диалога между заинтересованите страни и идентифициране на ефективни възможности за съвместни действия.

Мярка 2. Участие в дейността на работни групи, съвети, комитети, комисии и др. към МОН, МТСП, МИЕТ, АЗ и други държавни институции, на организации на работодателите и на работниците и служителите, на браншови и професионални организации, свързани с развитието на квалификацията на работната сила

Участието на НАПОО в процесите на разработване и реализиране на политики, стратегии, програми и концепции, насочени към развитие на националната система за ПОО, е основно направление в нейната дейност. Изпълнението на мярката включва развитие на сътрудничеството с МОН, МТСП, МИЕТ, МФ, АЗ, ЦРЧР, НАЦИД и други институции в следните основни направления:

- Усъвършенстване на нормативната база в областта на ПОО;
- Разработване и реализиране на стратегии, програми, планове за действие в областта на ПОО, УЦЖ, насърчаване на заетостта и социалното включване;
- Внедряване на европейските инструменти в ПОО – Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот (EQF), Европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET), Европейската референтна рамка за осигуряване на качеството в професионалното образование и обучение (EQAVET), валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене;
- Оползотворяване на финансовите инструменти на ЕС за развитие на УЦЖ;
- Изпълнение на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. и на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г, съфинансирани от Европейския социален фонд.

Участието на представители на НАПОО в дейността на социалните партньори на национално и браншово ниво във връзка с квалификацията на работната сила е форма за сътрудничество, която е от ключово значение за развитие на ПОО в съответствие с изискванията и потребностите на пазара на труда. Изпълнението на мярката включва по-нататъшно развитие на тази форма на сътрудничество с инициирани от НАПОО работни срещи за обмен на информация, дискусии за генериране на съгласувани решения и уточняване на действия по конкретни проблеми.

Мярка 3. Организиране и провеждане на дискусии, кръгли маси, семинари, конференции и други събития с участието на представители на заинтересованите страни

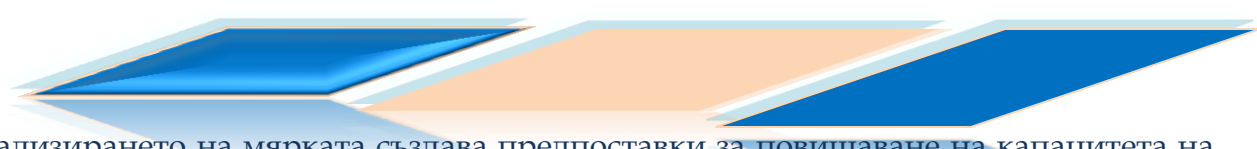
Провеждането на форуми по ключови проблеми на ПОО с участието на представители на заинтересованите страни е инструмент, доказал своята ефективност за обмен на информация и добри практики, за стимулиране на ангажираността и оползотворяване на експертния капацитет, за намиране на ефективни решения по дискуссионни въпроси.

Изпълнението на мярката ще допринесе за разширяване възможностите за формиране на съгласувани позиции и планирането на ефективни действия.

Развитието на система от национални състезания по професии, съвместно организирани с браншовите организации, ще подобри не само привлекателността на професионалното обучение, предлагано в центровете за професионално обучение, но ще създаде основа за конкуренция на пазара на квалификационните услуги, както и ще подобри качеството им.

Мярка 4. Участие в европейски мрежи в областта на ПОО и ученето през целия живот

НАПОО активно си сътрудничи с представители на държавите-членки на ЕС в областта на ПОО. В предстоящия период Агенцията ще представя страната ни в следните Европейски мрежи: Европейска мрежа за осигуряване на качеството в ПОО, Европейска мрежа за създаване и развитие на европейска система за трансфер на кредити в ПОО, Европейска мрежа за развитие на политиката в областта на ориентирането през целия живот. Това включва участие в обсъждания на ключови въпроси, свързани с развитието на политиките за постигане целите на „Европа 2020“, осигуряване на възможност за проучване на опит и добри практики във връзка с внедряването на европейските инструменти в областта на ПОО.

Реализирането на мярката създава предпоставки за повишаване на капацитета на НАПОО за трансфер на европейски опит в развитието на националната политика и практика в областта на ПОО.

Мярка 5. Създаване на Национален форум за кариерно ориентиране в България

Развитието на кариерното ориентиране е сред ключовите приоритети в политиките за учене през целия живот. На общеевропейско ниво е постигнат консенсус относно значимостта му за постигане на целите в областта на образованието, обучението, заетостта и социалното включване. Във връзка с ускоряване развитието на политиките и практиките за ориентиране през целия живот, Европейската комисия препоръчва създаването на механизми за координиране на политиките и действията на всички заинтересовани страни – държавни институции, организации на работодателите и на работниците и служителите, неправителствени организации, представители на академичната общност и др.

Мярката включва дейности, свързани с подготовката за учредяване на форума (разработване на документи - като статут, правилник за дейността му; осигуряване на финансиране), учредяване и създаване на необходимите условия за функционирането му.

Приоритет 4. Укрепване на институционалната среда с цел повишаване на ефективността на предоставяните публични услуги, информираността и прозрачността за гражданите и бизнеса

Приоритетът е насочен към изпълнение на мерките, включени в Национална програма за развитие „България 2020“, Приоритет 6 „Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса“.

Мярка 1. Осигуряване на оперативна съвместимост на хоризонтално ниво на информационната система на НАПОО с други администрации, които използват и създават специализирани данни в областта на професионалното обучение

Усъвършенстването и разширяването на Информационната система (ИС) на НАПОО ще осигури технологична възможност за трансфер на данни и осигуряване на хоризонтална интеграция между ИС на НАПОО и информационните ресурси на други институции – АЗ, МОН, НАЦИД и др.

Необходимостта от подобна интеграция произтича от концепцията „еднократно въвеждане на данните – многократно използване“, което ще ускори

административните процедури при обработка на информацията, обща за системите.

Мярка 2. Осигуряване на актуална информация, свързана с ПОО, за гражданите и бизнеса

Мярката предполага достъп до ИС на НАПОО чрез интернет страницата на Агенцията за различни групи потребители – например предстоящи квалификационни курсове; информация за провеждане на държавни изпити по теория и практика; регистър на издадени документи за професионална квалификация; брой обучени лица по различни професии и специалности, по региони на страната и др. Предоставяната информация ще улеснява гражданите при избора на подходящ квалификационен курс и обучаваща институция. Работодатели и институции от България и чужбина ще могат да направят проверка (при определени условия за достъп) на валидността на издаден документ за професионална квалификация. Данните ще могат да се използват и като база за различни видове анализи, планиране на обучения и други дейности.

Интернет страницата на НАПОО ще се усъвършенства в посока създаване на условия за ползване на част от предоставяната информация - вкл. и на базата на извлечени данни от ИС - от незрящи лица и от лица, ползващи английски език.

Мярката включва още подготовка и издаване на публикации по ключови проблеми на ПОО и кариерното ориентиране.

Мярка 3. Укрепване на институционалния капацитет на НАПОО

Усъвършенстването на системата за планиране на човешките ресурси и поддържане на квалификацията на служителите в НАПОО, създаването на благоприятен организационен климат са необходими предпоставки за привличане и задържане в администрацията на висококвалифицирани специалисти.

Периодичната оценка на степента на удовлетвореност на потребителите и партньорите ще послужи за планиране на промени и повишаване на качеството на предоставяните административни услуги и информация, както и за повишаване ефективността на съвместната работа с други институции и партньори. Усъвършенстването и укрепването на ефективното партньорство с институции и представители на неправителствения сектор в страната и чужбина чрез съвместни дейности (обучения, семинари и др.) ще допринесе както за повишаване имиджа на Агенцията, така и за по-успешната реализация на координиращата функция на НАПОО.

IV. ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Целта на индикаторите е да предоставят информация относно текущото състояние и да отчитат напредъка по изпълнение на поставените цели с оглед планирането на бъдещи дейности в годишните планове на НАПОО.

Отчитането на напредъка на изпълнението на Стратегия „НАПОО 2020“ се извършва чрез следните индикатори:

- Брой проведени тематични дискусии в УС и ЕК по актуални и стратегически проблеми, свързани с развитието на ПОО;
- Брой актуализирани ДОИ, въз основа на подхода, фокусиран върху „единици резултати от ученето“;
- Брой проведени научни изследвания по ключови проблеми на професионалното обучение на възрастни;
- Удовлетвореност на потребителите на предоставяните от НАПОО административни услуги.

V. ОСИГУРЯВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

Целта, приоритетите и мерките на Стратегическия план за дейността на НАПОО за периода 2014-2020 г. са основа за разработване на оперативните годишни планове за действие на Агенцията.

Стратегическият план подлежи на актуализиране и обогатяване (приоритети и мерки) в условията на настъпили промени в нормативните и стратегическите документи в страната и ЕС.

Дефинираните приоритети и мерки ще се конкретизират в оперативни цели и дейности в ежегодно разработваните планове за дейността на НАПОО, със съответното ресурсно и финансово осигуряване и срокове за изпълнение. Прегледът на изпълнението на годишните планове на Агенцията ще осигурява база както за проследяване на напредъка по изпълнението на Стратегия „НАПОО 2020“, така и за идентифициране на приоритетите и мерките, за реализирането на които се изискват по-интензивни действия и увеличаване на експертния и финансов ресурс.

Изпълнението на приоритетите и мерките, заложи в Стратегия „НАПОО 2020“, със средства от държавния бюджет е силно ограничено. Липсата на бюджетно финансиране за дейности по разработването на ДОИ, осъществяването на последващ контрол на дейността на ЦПО и ЦИПО, възлагането на научни изследвания, както и на финансовото обезпечаване на дейностите на НАПОО във връзка с въвеждане на европейските инструменти в системата на ПОО (валидиране, трансфер на кредити и т.н.) и на финансови механизми за заплащане на работата на ЕК по оценяване на ДОИ за придобиване на

квалификация по професии са проблеми, съпътстващи дейността на НАПОО от създаването и до сега. Това изисква концентриране на усилията за увеличаване на средствата, необходими за изпълнение на стратегическата цел и приоритетите за развитието на НАПОО в перспективата до 2020 г. Едновременно с това и през следващия програмен период 2014-2020 г. Агенцията ще продължи да оползотворява и да търси нови възможности за финансиране чрез инициране и участие в проекти по европейски програми и в оперативните програми на Република България.